

Biró Lajos leveleiből.

IV. M é h e l y L a j o s - h o z .

Simbang, Új-Guinea 1898. július 27.

Ime beteljesül szívének forró vágya, az újguineai gyíkok és kigyók-békák seregestül útnak indulnak az Ön dolgozó asztala felé. Nem az én hibám, hogy ezt eddig is nem cselekedték. Először is nem volt a ki fogja őket, azután nem volt üvegem, a miben preparáljam, se spirituszom, a miben fűrösszem; ha mindezek lettek volna is, nem lett volna, miben haza küldenem. Eddig mindig hiányzott a kellékek közül valami fontos apróság. Tavaly megérkezett ugyan a hazuról küldött spiritusz, de fel sem bonthattam, nem voltak üvegeim, a mibe preparáljak. A bádogos mesterségem is felakadt; elolvadt a szalmiaksóm, nem volt mivel kenegetni a forrasztóvasat, hogy ráragadjon a czin; keríteni seholy tudtam másat, pedig képzelhetetlen sokat vesződtem érte. Hogy legyen némi fogalma az újguineai élvezetekről, elmesélem, hogy jut az ember ilyen szükséges apróságokhoz. Ha kell valami, várunk két hónapot a legelső postáig, hogy megrendeljük. Jó, megvan; se el nem felejtettük a sok más fontosabb közt, se el nem veszett idő közben a megrendelendő apróságok jegyzéké. Másik két hónap mulva megérkezik szerencsésen, a többi holmi közt. Hanem milyenképen! A kereskedő persze csak papirosba csomagolva tette a többi

holmi közé, nem gondolt arra, hogy a szalmiaksónak az a rossz szokása van, hogy az újguineai nedves levegőben folyton könnyezik, a nedves hajóderékben még bővebben, s a sós folyadék kirágja a bádogot, azután konzerv, cukor, zsír, gyújtófa és sokféle más szükséges anyag egymást rontja meg. Újabb két hónap mulva más szállítmány érkezik, az én utasításom szerint széles szájú üvegben a szalmiaksó, a miben majd továbbra is szárazon marad. Most már vígan bádogozhatok! Az ám! a kereskedő azért az egy üvegért nem csinál külön csomagot, oda téteti a többi súlyos holmi közé. Persze összetörve érkezik, hasonló örvendetes kotyvalékkal. Most már okosabban fogok hozzá, alkalmilag hozatom, megkérem a hajóorvost, hozza magával üvegben a kabinjában. Készségsen megígéri s más két hónap mulva szomorú képpel mentegődzik, hogy nem kapott Singaporeban, mert nem tudta a szalmiaksónak a maláj nevét. Még nekem kell vigasztalnom őt is, hogy úgyis rövid időn magam megyek Singaporeba s elhozom. Csak ez maradt fel utolsó reménységül nekem is, hogy majd ott magam ellátom magamat minden szükségessel.

Nem is annyira üdülésre volt nekem szükségem, mint fenntebbi praktikus

czélokból. Részint jobban fölszerelni magamat, s a mi fő, összeköttetést keresni kereskedőkkel, a kiktől megrendelhetek, fogalmat szerezni az árakról, ismerkedni ügynökökkel, a kik útján megkaphatom, a mi apróbb holmit sokfelől kell beszerezni. Ez a része a feladatomnak szerencsésen is ütött ki.

Még nagyobb szükségét éreztem a szellemiekkel való fölszerelés kiegészítésének.

Még ide utazásomkor észrevettem Singaporeban valamit, a mi nekem megtetszett, tisztességes zoológiai könyvtárt. Maga a múzeum csak szemszúrásnak van, azért, mert angol városban ilyen közintézetnek is kell lenni, fő itt a könyvtár, még pedig olvasó-könyvtár, a miből bizonyos negyedévi tagdíj befizetése mellett akárki hordhat haza könyveket, az olvasóteremben pedig ingyen használhatja. A könyvtár gazdag is, és látogatott, mert az ott lakó európai, kivált a nők, sporton kívül nem tudja mással agyonütni az idejét, mint olvasással. A múzeum egyetlen európai tisztviselője, az igazgató, a könyvtárosi teendők mellett nem jut ahhoz, hogy zoológizálhasson; de a »múzeum« jó cím arra, hogy ingyen megkapják a British Múzeum összes kiadványait s az India faunájára vonatkozó könyveket. A múzeumban különben csupán ethnografiai és zoológiai gyűjtemény van s egy Európában vásárolt iskolai ásványgyűjtemény. Természetesen, az állattani tárgyakból csak az imponálók vannak, gerincesek, kitömvé és borszeszben, meg csigák, kagylók és korallok, de, dicséretére legyen mondva, csupán Hátsó-Indiából és a Maláj szigetekről valók.

Meg vagyok elégedve a magam dolgával, a mit a singaporei múzeum könyvtárában végeztem. Csináltam magamnak Új-Guinea faunájára vonatkozó olyan jegyzeteket, a mik nekem kis monogra-

fiákkal érnek fel; még az ábrákat is lemásoltam. Majd meg tetszik látni, mikor a hagyatékomban haza kerül.

Ám most kerüljön a kezembe új-guineai emlős, madár, gyík, kigyó, béka vagy teknős, állok elébe! Nem kérkedem azzal, hogy egész a fajig meghatározom, de legalább körülbelől felismerem, van tájékoztatóm arra, hogy mik az érdekesebb állatok, mi ismeretes róluk s ez útmutató arra, hogy mit kelljen megfigyelnem és följegyezni róluk. A szakirodalom és összehasonlító anyag hiányában, mert hiszen még a magam gyűjtötte állatok se maradhatnak kezemenél, szó sem lehet arról, hogy itt és magam dolgozzam fel; de bizonyára csakis így gyűjthetek az otthon dolgozók számára használható adatokat.

Talán észrevehető lesz a haladás a mostan útnak indított herpetológiai anyaghoz irt jegyzeteken is, talán máson is.

De talán most meg azért kapok ki, hogy egy faj gyíkból miért küldök haza olyan rengeteg számot? Ki győzi azt majd otthon spiritusszal, meg üveggel! Én azonban azt hiszem, hogy csakis így lehet velök érdemes munkát végezni. Egyes változó fajok soknevűsége bizonyítja, hogy kevés példány után egyetlen faj is milyen különbözőnek látszik; lám a *Lygosoma fuscum* változataiból Macleay egy lélekzetre 4 fajt csinál, De Vis kettőt, Péters is kettőt, úgy hogy csak ennél a fajnál nem lenne nehéz 10 különböző nevet összekeresni. S vajjon jogosan vannak ezek egy fajjá egyesítve? Azt csak különböző helyeken gyűjtött, s nagyszámú darabokból álló sorozatok egymás mellé állítása után lehet eldönteni. Azt szeretném, hogy minden gyíkból, békából, kigyóból egy lelőhelyről százakat állíthatnék Ön elé, hogy lenne módja ilyen kérdésekben dönteni.

Most a mikor kénytelen voltam egyszerre több állatcsoportra nézve körülményesebben széttekinteni a zoológiai irodalom konyhájában, feltűnt nekem, hogy a gerinczesekre a British Múzeum az irányadó az ő katalógusával, miknek a szerény czíme alatt monografiák rejlenek. Más nemzet zoológusai csak szerény véleményt kockáztatnak, az angolok a tekintély hangján beszélnek. Mert csak ebben az egyetlen múzeumban van a gerinczesekből sok példányból álló sorozat. Egyes madárfajokból láttam 300-at meghaladó darabszámot följegyezve; még a sok spiritust fogyasztó kigyóknál is megjegyzém magamnak, hogy a 2 méternyi *Python spilotes*-ből 25, az *Enygrus carinctus*-ből 39 drb volt (a katalógus kiadásakor) gyűjteményükbe besorozva. Én pedig íélve teszem spiritusba a második fél-tuczat *Enygrus asper*-t! Abszurdumnak látszik nekünk, ha olvassuk, hogy a leydeni múzeumban az erszényes emlősök közül a *Phalanger orientalis*-nak csupán a hímjéből 50-nél több van. Én pedig elkergetem azt a jabimot, ki nekem még több *Petaurus*-t vagy *Peramyles*-t hoz, mert már van nekem 6 (szóval: hat), s ha még hetediket is küldök, az már fölöslegesnek látszik.

Csak úgy általában beszélek, mert jól tudom én azt, hogy nem személyeken, az ő szakértelmökön vagy jóakaraton múlik, hogy annak így kell lennie, és nemcsak nálunk van úgy, mert nálunk is szűkében van az a három nélkülözhetetlen kellék, a mi pénzzel kezdődik, folytatódik és végződik. Az a végső oka

minden bajnak, a miért nincs elég hely, anyag és elégséges személyzet azok fel-dolgozására, felállítására, s a tudományban és művelődésben értékesítésére.

A most küldött emlősök közt megy egy szép kinőtt *guán* (? *Uromys* sp?); erről azt beszéli nekem ma egy jabim, hogy fenn él a kókuszfa koronáján s a dióban tesz kárt. Ezért is, meg a jó húsáért üldözik. Igaza lehet, mert ennek a gyomra is apróra rágott kókuszdióval volt tele.

De hadd meséljek már ide való dolgokat is.

A sok esőzéstől e napokban hegy-csuszamlás volt a környéken; egy kis *kái* falu esett áldozatul, nyolcz ember élet vesztett el, csak egy asszonyt mentettek meg tört kézzel és lábbal. Egy más helyen leszakadt egy másik kis falu, de innen csak két ember nem tudott idejében elmenekülni.

Az egyik áldozat volt épen az oka mindennek. Egy óriáskigyót talált dögölve s mert megenni nem volt jó, el-ásta a földbe. A föld alatt pedig lakik a nagy *balum-kigyó*, ez megharagudott, megrázta a földet. Még jó szerencse volt, hogy az ember nem maga ölte meg a kigyót, különben még nagyobb baj lett volna. Hogy a nagy kigyó meg ne tudja, hogy megölték egy gyermekét, meg kell enni vagy elégetni. Az én 19-es számú kigyómnak, a *moitenának* a beleit is gondosan elégették az én legényeim, s förtelmes büzt csináltak vele.

Minden ismeróst szívesen üdvözöl
igaz híve
BIRÓ LAJOS.